

УДК 343.98

DOI [https://doi.org/10.32837/pyuv.v0i1\(42\).1005](https://doi.org/10.32837/pyuv.v0i1(42).1005)

Г. Ю. Нікітіна-Дудікова
orcid.org/0000-0002-8865-0061

*кандидат юридичних наук,
доцент кафедри криміналістики та судової медицини
Національної академії внутрішніх справ*

ОБСТАВИНИ, ЩО ПІДЛЯГАЮТЬ З'ЯСУВАННЮ ПІД ЧАС РОЗСЛІДУВАННЯ КРИМІНАЛЬНИХ ПРАВОПОРУШЕНЬ ПРОТИ СТАТЕВОЇ СВОБОДИ ТА СТАТЕВОЇ НЕДОТОРКАНОСТІ ДІТЕЙ

Кожне кримінально каране діяння є системою соціально значущих дій чи вчинків, у яких виявляється ставлення правопорушника до суспільства. Кожна з таких дій має складну структуру. До цієї структури належать: мета, поставлена за певних умов (завдання дії), предмет і спосіб дії. Складну будову має і спосіб дії, що охоплює, зокрема, такі поняття, як знаряддя та засоби досягнення поставленої мети. Усі багаторівневі структури під впливом об'єктивних законів взаємодії знаходяться в обов'язковому просторово-часовому підпорядкуванні. Вичленувати з цього різноманіття зв'язків і відносин кримінально релевантні дії правопорушника, зіставити їх з наслідками і встановити інші елементи об'єктивної та суб'єктивної сторін складу кримінального правопорушення можна лише за умови, якщо відомі структурні елементи (обстановка вчинення кримінального правопорушення – місце та час) і підтверджена просторово-часова відповідність дій вірогідного правопорушника всім іншим обставинам події, яку розслідують, у межах системи версій, які перевіряють.

Під час дослідження обставин, що підлягають з'ясуванню в кримінальних правопорушеннях проти статевої свободи та статевої недоторканості дітей, слід урахувати, що в різноманітних відомостях, отриманих під час проведення слідчих (розшукових) дій, оперативно-розшукових та організаційних заходів часто міститься: по-перше, уже наявне джерело фактичних відомостей про кримінальне правопорушення (джерело доказової інформації) в особі потерпілого; по-друге, об'єкт (сліди на тілі, одязі тощо), усебічним, повним дослідженням якого криміналістичними засобами можна забезпечити отримання необхідної слідчої інформації; по-третє, дані про суб'єкта (правопорушника), який поки що не відомий, а тому виявлення та встановлення його з метою використання як інформаційного джерела є першочерговим завданням розслідування.

Щоб перелічені завдання здійснювали успішно, необхідно в усіх випадках з'ясувати зміст, характер і кількість обставин, що відбулися. Оскільки кримінальне правопорушення – це складне явище, то вивчення та опис його доцільно

робити за допомогою накопичених знань в апараті інших теоретичних систем, у якому повинні міститися не будь-які відомості про кримінальне правопорушення, а лише ті, що мають значення для організації діяльності працівників правоохоронних органів, тобто за допомогою обставин, що підлягають з'ясуванню в кожному конкретному кримінальному правопорушенні.

Спрямованість цієї інформації зумовлена відповідним колом питань, що підлягають з'ясуванню. Унаслідок цього вона може, по-перше, доповнити або розширити вихідні дані про обстановку, що передують вчиненню кримінального правопорушення; по-друге, виявити спосіб його вчинення та приховування; по-третє, встановити конкретні причини й умови, що сприяли його вчиненню; по-четверте, звузати коло осіб (з'ясувати конкретну особу або ділянку місцевості), серед яких може бути правопорушник; по-п'яте, вплинути на проведення конкретних слідчих (розшукових) дій та оперативно-розшукових заходів.

Обставини, що підлягають з'ясуванню під час розслідування кримінальних правопорушень проти статевої свободи та статевої недоторканості дітей, є невід'ємним елементом відповідної криміналістичної методики.

Вони постають у вигляді систематизованого, максимально деталізованого переліку, який відображає специфічні особливості розслідування певних злочинів, оскільки від правильного визначення переліку обставин, що підлягають встановленню, безпосередньо залежить подальше розслідування, вони постають у формі деталізованого й систематизованого переліку, у якому відображають особливості конкретного кримінального правопорушення, що своєю чергою дає змогу розмежувати склади кримінальних правопорушень.

Чітке виокремлення обставин, які підлягають встановленню, дає змогу: визначити оптимальну систему слідчих (розшукових) і негласних слідчих (розшукових) дій відповідно до слідчої ситуації; визначити пріоритетні напрями роботи оперативних підрозділів щодо отримання фактичних даних й орієнтуючої інформації; сформулювати перелік судових експертиз, які мають бути призначені під час досудового розслідування; скласти

перелік осіб, що підлягають обов'язковому допиту під час розслідування; висунути чіткі версії та розробити алгоритми їх перевірки тощо [1, с. 88].

Отже, встановлення обставин, що підлягають з'ясуванню, має суттєве значення для побудови методики розслідування злочинів, оскільки сприяє розв'язанню проблем криміналістичного характеру, зокрема, дослідженню механізму й обстановки злочину, ролі кожного з його учасників, спрямованості слідчих версій, визначенню відповідних завдань розслідування [2, с. 30].

Обставини, що підлягають з'ясуванню під час розслідування кримінального правопорушення, є міжпредметною категорією, оскільки їх вивчають одночасно такі науки, як кримінальний процес і криміналістика. У кожній із цих наук для позначення зазначених обставин використовують різну термінологію. Зокрема, у кримінальному процесуальному праві таку категорію позначають як предмет доказування або обставини, які підлягають доказуванню в кримінальному провадженні. У криміналістиці використовують такі поняття, як предмет розслідування, обставини, що підлягають встановленню, або обставини, які підлягають з'ясуванню під час розслідування кримінальних правопорушень [3, с. 267].

Тому обставини, що підлягають доказуванню в кримінальному провадженні, мають бути не просто встановлені, а й підкріплені системою належних, допустимих, достовірних і достатніх доказів, які засвідчували б їх незаперечність [4, с. 270].

На думку Р. В. Карпенко, визначені в законодавстві обставини мають для сторони обвинувачення загальноорієнтований характер і стосуються розслідування всіх кримінальних правопорушень. Водночас такі обставини не достатньо конкретизовані щодо певних категорій кримінальних правопорушень [5, с. 109]. Аналогічну позицію обстоює В. І. Фаринник, який доходить висновку, що закріплені в КПК України обставини визначають як загальний предмет доказування, однак під час розслідування конкретного кримінального провадження загальний предмет доказування потребує індивідуалізації, що здійснюють з огляду на вимоги диспозиції статті КК України, за якою кваліфікують діяння, що підлягає доказуванню [6, с. 49].

Конкретизацію та індивідуалізацію предмета доказування здійснюють через криміналістичну категорію «обставини, що підлягають з'ясуванню», яка позначає обставини, які слід не просто визначити, розпізнати за певними ознаками, а й виявити, відкрити, розкрити як що-небудь часто приховане [3, с. 270]. Під час розслідування кожного виду злочину, крім загального кола обставин, зазначених у законі, може постати необхідність і в дослідженні інших доказових фактів, які не належать до предмета доказування, проте

мають важливе значення для розгляду справи по суті [7, с. 102]. Наприклад, не маючи даних про особу свідка та його відносини з підозрюваним (обвинуваченим), у край складно визначити тактику допиту цього свідка. Тобто є факти й обставини, які мають важливе криміналістичне значення, тобто підлягають встановленню, але не належать до предмета доказування у справі.

Обставини, що підлягають з'ясуванню, є невід'ємним елементом криміналістичної методики розслідування деяких видів кримінальних правопорушень [8] і зумовлені предметом доказування, закріпленим у чинному кримінальному процесуальному законодавстві [9]. Їх перелік, поряд із прямими доказами, охоплює різноманітну криміналістично значущу інформацію (проміжні факти й обставини), що виходить за межі предмета доказування, проте має чітке пошуково-пізнавальне спрямування, визначає напрям розслідування [10].

Особливості збирання, перевірки й оцінки доказів з метою встановлення важливих для розслідування кримінального провадження обставин визначає конкретний вид кримінального правопорушення. Отже, обставини, що підлягають з'ясуванню, є ширшим за обсягом поняттям, ніж обставини, які підлягають доказуванню (предмет доказування). Означені категорії є різними, хоча подеколи переплітаються між собою. Криміналістика як прикладна наука пристосовує перелік обставин, що підлягають доказуванню в кримінальному провадженні, до типових умов, які виникають у процесі розслідування конкретних злочинів [10].

Убачається неможливим формування переліку обставин, що підлягають з'ясуванню під час кримінальних правопорушень проти статевої свободи та статевої недоторканості дітей, без попередньої їх систематизації.

Систематизація сприяє правильній орієнтації слідчого щодо визначення предмета й меж доказування в процесі розслідування певних злочинів, вибору правильного напрямку пошуку доказів, чіткого планування розслідування та забезпечення всебічності дослідження обставин кожного розслідуваного діяння, що передбачене законом [11, с. 90].

Викладаючи й аналізуючи обставини, що підлягають з'ясуванню і доказуванню в кримінальних правопорушеннях проти статевої свободи та статевої недоторканості дітей, необхідно визначитися щодо системи побудови кола таких обставин.

Процес розслідування потребує встановлення всіх обставин у необхідному обсязі, хронологічній послідовності, зв'язках і відносинах, виявленні їхніх ознак і властивостей, станів, зокрема щодо фізичних, фізіологічних та психічних характеристик його учасників. Це дає змогу повно та пра-

вильно усвідомити сутність розслідуваної події, дати йому відповідну правову оцінку, з'ясувати психологічні зовнішні механізми поведінки його учасників, тобто всі ті обставини, які впливають зі змісту кримінального та кримінально-процесуального законів.

Проаналізувавши наявні наукові підходи щодо визначення кола обставин, які підлягають з'ясуванню в різних видах кримінальних правопорушень, пропонуємо розглянути обставини, що підлягають з'ясуванню в кримінальних правопорушеннях проти статевої свободи та статевої недоторканості дітей. Для побудови системи обставин, які підлягають з'ясуванню, за основу оберемо елементи складу кримінального правопорушення, які мають бути обов'язково наявні для того, щоб визначити відповідне діяння як кримінальне правопорушення, що є кримінально караним. У межах кожного елемента згрупуємо обставини, які підлягають з'ясуванню, за трьома критеріями: обставини, що підлягають доведенню (ст. 91 КПК України); обставини, що впливають на кваліфікацію вчиненого злочину за КК України; обставини, що мають важливе криміналістичне значення.

Обставини, що характеризують суб'єкт кримінального правопорушення

З позиції *кримінального процесу* та *криміналістики* важливе значення має характеристика особи підозрюваного (обвинуваченого). До криміналістично значимих обставини, що підлягають з'ясуванню, на наш погляд, викликають лише ті з них, які беруть участь у процесі детермінації способу кримінального правопорушення та в цілому його механізму, зумовлюють особливості процесу його слідоутворення, до яких слід віднести: стать; вік; рід занять; рівень освіти; сімейний стан; місце проживання; місце роботи (навчання); дані, що характеризують особу (поведінка на роботі, вдома, у громадських місцях, ставлення до жінок, рівень статевої активності тощо); чи є особа осудною; чи страждає особа порушенням статевого потягу, якщо так, то чим саме.

З *кримінально-процесуальної* точки зору обов'язково має бути встановлено обставини, які впливають на ступінь тяжкості вчиненого кримінального правопорушення, обтяжують чи пом'якшують покарання, які виключають кримінальну відповідальність або є підставою закриття кримінального провадження, оскільки дані питання входять до кола обставин, що підлягають доказуванню згідно положень ст. 91 КПК України.

З позиції *кримінального права* необхідно, в першу чергу, з'ясувати вік підозрюваного (обвинуваченого), оскільки наявність кримінально караного діяння у досліджуваній категорії справ законодавець пов'яже з настанням відповідного віку. Зокрема, кримінальна відповідальність за вчинення зґвалтування та сексуального

насильства настає з віку 14-ти років, натомість за вчинення примушування до вступу в статевий зв'язок – із 16-ти років, а за вчинення дій сексуального характеру з особою, яка не досягла шістнадцятирічного віку, розбещення неповнолітніх та домагання дитини для сексуальних цілей – з 18-ти років.

Тобто вчинення дій, передбачених відповідними статтями розділу IV Особливої частини КК України, особами, які не досягли відповідного віку, виключає можливість їх бути суб'єктом кримінального правопорушення, а отже, виключає подію кримінального правопорушення загалом.

Крім того, встановленню підлягає також чи є особа членом сім'ї чи близьким родичем потерпілої або особою, на яку покладено обов'язок щодо виховання потерпілої особи або піклування про неї та чи є підозрюваний (обвинувачений) особою, від якої потерпіла перебуває у матеріальній або службовій залежності, оскільки вказані обставини також впливають на кваліфікацію вчиненого кримінального правопорушення.

Обставини, що характеризують суб'єктивну сторону кримінального правопорушення

З позиції *кримінального процесуального* та *кримінального права* передбачено встановлення обставин, що входять до предмету доказування, а саме: винуватість обвинуваченого у вчиненні кримінального правопорушення, форма вини, мотив і мета вчинення кримінального правопорушення.

Кримінальні правопорушення проти статевої свободи та статевої недоторканості завжди вчиняють умисно. Однак у контексті вчинення статевого кримінального правопорушення щодо дитини важливим є встановлення умислу на вчинення таких дій саме щодо потерпілої такого віку. Тому для з'ясування наявності умислу на вчинення дій сексуального характеру щодо дитини та вини підозрюваного (обвинуваченого) необхідно встановити всю сукупність обставин: момент й обстановку знайомства підозрюваного (обвинуваченого) з потерпілою дитиною, її зовнішні фізичні дані, поведінку.

Мотив і мета є самостійними поняттями, попри тісний взаємозв'язок між ними. Відмінність між ними обумовлена тим, що вони по-різному характеризують вольовий процес особи та відображають різні аспекти його змісту. Мотив можна тлумачити як суб'єктивну внутрішню спонукальну причину, індивідуально визначений сенс дій, а метою є злочинний результат, якого прагне досягти правопорушник. У нашому випадку метою можуть бути самоствердження, сексуальна конотація вчинюваних дій, формування збоченого статевого інтересу в дитини, її розбещення тощо, а метою задоволення власного статевого потягу.

Отже, у питанні вини, мотиву й мети підозрюваного (обвинуваченого) на вчинення криміналь-

ного правопорушення проти статевої свободи та статевої недоторканості дітей необхідно з'ясувати такі обставини: яке було психічне ставлення особи до вчиненого нею кримінального правопорушення; коли і у зв'язку із чим у неї виник намір на вчинення кримінального правопорушення; чи був відомий правопорушнику вік потерпілої дитини; які мотиви вчинення кримінального правопорушення; якщо настали особливо тяжкі наслідки, то яка була форма провини підозрюваного (обвинуваченого) щодо їх настання; ступінь здійснення задуманого (замах, повне досягнення запланованого результату, одержання побічного результату).

З криміналістичної точки зору, крім того, необхідно з'ясувати причини вчинення кримінальних правопорушень проти статевої свободи та статевої недоторканості дітей. Причини й умови досліджуваних кримінальних правопорушень обумовлені особливим характером сфери статевої відносин, у яких, як ні в жодних інших відносинах, що виникають між різними індивідами, виявляються властивості особистості. Індивідуальний розвиток особистості відбувається одночасно в трьох системах координат, осями яких є соціальний, біологічний та психологічний час життя особистості.

Обставини, що характеризуються об'єктивну сторону кримінального правопорушення

З позиції кримінального процесуального права та криміналістики обов'язковому встановленню підлягає подія кримінального правопорушення: час, місце, спосіб та інші обставини вчинення кримінального правопорушення.

Встановлення точного місця вчинення кримінального правопорушення необхідно: для з'ясування можливості вчинення кримінального правопорушення у конкретній обстановці (наприклад, потерпіла заявляє, що кримінальне правопорушення було вчинено в людному місці); для з'ясування осіб, які причетні до події; для з'ясування можливості бачити або чути певні дії з умов конкретного місця (під час перевірки показань свідків) тощо.

Спосіб вчинення кримінального правопорушення підлягає з'ясуванню і з позиції кримінального права, адже саме за способом вчинення можна правильно кваліфікувати відповідні діяння.

Встановлення способу вчинення кримінальних правопорушень проти статевої свободи та статевої недоторканості дітей потребує з'ясування прийомів і способів їх підготовки, вчинення та приховування.

З'ясуванню підлягають наступні питання: чи було кримінальне правопорушення вчинено за попередньої підготовки чи за сприятливих обставин? чи було вчинено кримінальне правопорушення за допомогою насильства? якщо так, то

за допомогою якого виду насильства? чи пов'язано кримінальне правопорушення з наявністю фізичного контакту між правопорушником та потерпілою особою? якщо ні, то які саме дії були вчинені правопорушником? кримінальне правопорушення вчинено одноособово чи групою осіб? чи були вчинені дії, спрямовані на приховання слідів кримінального правопорушення?

З криміналістичної точки зору з'ясуванню підлягає також слідова картина вчиненого кримінального правопорушення, оскільки надає слідчому вихідну інформацію для побудови слідчих версій.

Криміналістичне значення слідів кримінальних правопорушень проти статевої свободи та статевої недоторканості дітей обумовлено тим, що, по-перше, вони є основним матеріалом для досудового розслідування і судового слідства; по-друге, матеріальним носієм відомостей про відображений об'єкт. Взаємодія об'єктів свідчить про наявність між ними певних зв'язків. Крім того, об'єктивні специфічні закономірності визначають формування стійких й індивідуальних ознак, виражених у механізмі кримінальних правопорушень проти статевої свободи та статевої недоторканості дітей, які зумовлюють виникнення та формування об'єктів криміналістичного дослідження, тобто об'єктів – носіїв доказової інформації.

Обставини, що характеризують об'єктом кримінального правопорушення

З позиції кримінального процесу обов'язковому доведенню підлягає вид та розмір шкоди.

Однак у кримінальних правопорушеннях проти статевої свободи та статевої недоторканості дітей надзвичайно складно визначити характер і розмір такої шкоди.

Характер заподіяної шкоди є різним (майнова, моральна). Найчастіше в досліджуваній категорії кримінальних проваджень ідеться про заподіяння моральної шкоди потерпілим від цього кримінального правопорушення, однак спричинення матеріальної шкоди також не виключають.

Матеріальна шкода, завдана потерпілій, може полягати у відповідних витратах, пов'язаних із необхідністю фізичної реабілітації від отриманих унаслідок вчинення злочинних дій травм. Розмір матеріальної шкоди є фіксованим, його визначають відповідними доказами, наданими на підтвердження суми збитків.

Складність визначення розміру шкоди, спричиненої посяганням на статеву свободу й статеву недоторканість дитини, полягає також у тому, що спосіб вчинення кримінальних правопорушень проти статевої свободи та статевої недоторканості дітей не завжди пов'язаний з наявністю фізичного контакту між правопорушником і потерпілим. Наприклад, складним на практиці є вирішення

питання визначення ступеня шкоди під час розслідування розбещення неповнолітніх, яке полягало лише в інтелектуальному розбещенні. Це питання мають вирішувати в кожному конкретному випадку з огляду на рівень розвитку дитини й отриману нею психологічну травму.

З точки зору *кримінального права* обов'язково має бути встановлений вік потерпілої особи. Конструкція диспозиції статей Кримінального кодексу України, які передбачають кримінальну відповідальність за вчинення кримінальних правопорушень проти статевої свободи та статевої недоторканості дітей, пов'язують настання такої відповідальності не лише за вчинення відповідних дій, але за їх спрямованість на особу, яка не досягла відповідного віку.

Основним безпосереднім об'єктом кримінально караного посягання в досліджуваному виді кримінальних правопорушень є статева свобода та статева недоторканість, носій якої – особа потерпілої дитини. Характеристика особи потерпілого в контексті обставин, що підлягають з'ясуванню, цікавить як *криміналістику*, так і *кримінальне право*.

Криміналістику цікавить характеристика особи потерпілого, а саме: стать; вік; рід; місце мешкання; характеристика та поведінка; чи досягла потерпіла статевої зрілості; чи жила вона статевим життям; якою була поведінка потерпілої особи до вчинення злочину; чи могла вона розуміти характер і значення вчинених з нею дій; якщо ні, то в силу яких причин (фізична хвороба, психічний розлад, алкогольне або інше сп'яніння); за яких обставин потерпіла виявився на місці вчинення кримінального правопорушення і з ким; чи відомий потерпілій особі правопорушник, звідки; якщо так, то в яких відносинах вони перебували до вчинення кримінального правопорушення; чи не вступали вони раніше в статеві контакти; чи могла потерпіла особа чинити опір та чи чинила; якщо ні – то з якої причини.

Встановлення зазначених обставин впливає на кваліфікуючі ознаки кримінального правопорушення та покарання за вчинене діяння.

Крім того, важливе значення має також встановлення поведінки потерпілої особи та характеру взаємин «правопорушник – жертва», оскільки на підставі аналізу цих взаємин нерідко можна в деталях встановити, як поводитися правопорушник і його жертва, та реконструювати події кримінального правопорушення, його обстановку.

Отже, можна прийти до висновку, що встановлення всіх обставин в необхідному обсязі, хронологічній послідовності, зв'язках і відносинах, виявленні їхніх ознак і властивостей, станів, у т.ч. щодо фізичних, фізіологічних і психічних характеристик його учасників в остаточному підсумку дозволяє повно і правильно усвідомити сутність розслідуваної події, дати їй відповідну

правову оцінку, з'ясувати психологічні зовнішні механізми поведінки його учасників, тобто всі ті обставини, які впливають зі змісту кримінального і кримінально-процесуального законів та сприяють об'єктивному розслідуванню.

Література

1. Калімбет І. Л. Розслідування групових корисливо-насильницьких злочинів неповнолітніх : дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.09. Одеса, 2017. С. 88.
2. Тищенко В. В. Концептуальні основи розслідування корисливо-насильницьких злочинів : автореф. дис. ... д-ра юрид. наук : 12.00.09. Харків, 2003. С. 30.
3. Пчеліна О. В. Теоретичні засади формування та реалізації методики розслідування злочинів у сфері службової діяльності : дис. ... д-ра юрид. наук : 12.00.09. Харків, 2017. С. 267
4. Пінчук М. Г. Деякі питання щодо визначення предмета доказування та його структури. Вісник Верховного Суду України. 2007. № 2 (78). С. 33.
5. Карпенко Р. В. Обставини, що підлягають доказуванню під час розслідування тілесних ушкоджень, учинених неповнолітніми. Юридичний науковий електронний журнал. 2016. № 5. С. 109.
6. Фаринник В. І. Особливості формування доказів та доказування в кримінальному судочинстві України : метод. рек. Харків : Фактор, 2013. С. 49.
7. Пясковський В. В. Методика розслідування торгівлі людьми : дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.09. Київ, 2004. С. 289.
8. Воевода А. Обставини, що підлягають встановленню у кримінальних провадженнях про порушення правил водіння або експлуатації військових машин. Вісник Національної академії прокуратури України. 2013. № 1. С. 123.
9. Перлін В. С. Методика розслідування самовільного присвоєння владних повноважень або звання службової особи : дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.09. Харків, 2018. С. 99–100.
10. Пиняга Р. О. Розслідування злочинів, пов'язаних із зайняттям гральним бізнесом : дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.09. Київ, 2015. С. 113–115.
11. Малярова В. О. Обставини, що підлягають встановленню під час розслідування злочинів проти моральності у сфері статевого стосунку. Вісник Харківського національного університету внутрішніх справ. 2013. № 3 (62). С. 90.

Анотація

Нікітіна-Дудікова Г. Ю. Обставини, що підлягають з'ясуванню під час розслідування кримінальних правопорушень проти статевої свободи та статевої недоторканості дітей. – Стаття.

У статті констатовано, що під час дослідження обставин, що підлягають з'ясуванню в кримінальних правопорушеннях проти статевої свободи та статевої недоторканості дітей, слід урахувувати, що в різноманітних відомостях, отриманих під час проведення слідчих (розшукових) дій, оперативно-розшукових та організаційних заходів часто міститься: по-перше, уже наявне джерело фактичних відомостей про кримінальне правопорушення в особі потерпілого; по-друге, об'єкт, усебічним, повним дослідженням якого криміналістичними засобами можна забезпечити отримання необхідної слідчої інформації; по-третє, дані про суб'єкта, який поки що не відомий, а тому виявлення

та встановлення його з метою використання як інформаційного джерела є першочерговим завданням розслідування.

Констатовано, що обставини, що підлягають з'ясуванню під час розслідування кримінальних правопорушень проти статевої свободи та статевої недоторканості дітей, є невід'ємним елементом відповідної криміналістичної методики.

Визначається, що обставини, що підлягають з'ясуванню під час розслідування кримінального правопорушення, є міжпредметною категорією, оскільки їх вивчають одночасно такі науки, як кримінальний процес і криміналістика. У кожній із цих наук для позначення зазначених обставин використовують різну термінологію.

На підставі аналізу наукових підходів визначається, що формування переліку обставин, що підлягають з'ясуванню під час кримінальних правопорушень проти статевої свободи та статевої недоторканості дітей, без попередньої їх систематизації є неможливим.

Для побудови системи обставин, які підлягають з'ясуванню, за основу взято елементи складу кримінального правопорушення, які мають бути обов'язково наявні для того, щоб визначити відповідне діяння як кримінальне правопорушення, що є кримінально караним. У межах кожного елемента згруповано обставини, які підлягають з'ясуванню, за трьома критеріями: обставини, що підлягають доведенню (ст. 91 КПК України); обставини, що впливають на кваліфікацію вчиненого злочину за КК України; обставини, що мають важливе криміналістичне значення.

Ключові слова: кримінальні правопорушення проти статевої свободи та статевої недоторканості дітей, систематизація, обставини, що підлягають з'ясуванню.

Summary

Nikitina-Dudikova G. Yu. Circumstances to be clarified during the investigation of criminal offenses against sexual freedom and sexual integrity of children. – Article.

The study of the article is devoted to the circumstances to be clarified during the investigation of criminal offenses against sexual freedom and sexual integrity of

children. They are an integral part of the relevant forensic methodology.

It is stated that a clear separation of the circumstances to be established allows: to determine the optimal system of investigative (investigative) and covert investigative (investigative) actions in accordance with the investigative situation; to determine the priority areas of work of operational units to obtain factual data and indicative information; formulate a list of forensic examinations to be appointed during the pre-trial investigation; compile a list of persons subject to mandatory interrogation during the investigation; put forward clear versions and develop algorithms for their verification, etc.

It is outlined that the circumstances to be proved in criminal proceedings must not only be established, but also supported by a system of appropriate, admissible, reliable and sufficient evidence that would prove their indisputability.

Having analyzed the existing scientific approaches to determine the range of circumstances to be clarified in different types of criminal offenses, it is proposed to consider the circumstances to be clarified in criminal offenses against sexual freedom and sexual integrity of children: circumstances that characterize the subject of criminal offenses, circumstances that characterize the subjective side of the criminal offense, circumstances that characterize the objective side of the criminal offense, circumstances that characterize the object of the criminal offense.

It is concluded that the establishment of all circumstances in the required amount, chronological sequence, connections and relationships, identification of their signs and properties, states, including on the physical, physiological and mental characteristics of its participants ultimately allows you to fully and correctly understand the essence of the event under investigation, give it a proper legal assessment, clarify the psychological external mechanisms of its participants, ie all those circumstances arising from the content of criminal and criminal procedural laws and facilitate an objective investigation.

Key words: criminal offenses against sexual freedom and sexual integrity of children, systematization, circumstances to be clarified.